

דרשה לכל דורש

מחבר: מו"ל: מנחם מנדל בן רחל חב"ד המרכזי באר שבע, רח' סוקולוב 3 טל. 08-6233197 ■ BESOD@CHABAD.ORG.IL ■ **בשיתוף:** ישיבת חב"ד באר שבע

עלון שבועי לחיזוק מבצע הקהלת קהילות

דף מקורות

זרשת היטב

זרש טוב לעמו

כל אחד צריך ללמוד מהבעש"ט

טיפ שבועי לדרשה מוצלחת

משיחות הרבי בנושא הקהלת קהילות

משיחת ח"י אלוף התש"ז

בעמוד האחורי מופיע דף מקורות שנועד ללוות את הדרשה. בדרך כלל, דרשות נאמרות בעל פה, מבלי שהקהל מחזיק דף מקורות כלשהו. יש לכך כמה סיבות: לפעמים זמן הדרשה קצר, הקהל גדול מדאי, סף ההקשבה נמוך וסיבות נוספות.

יחד עם זאת, עלתה ההצעה לערוך דף מקורות ניסיוני, עם מספר מועט של מקורות, באותיות גדולות ומאירות עיניים.

בחלק מהמקרים, יש מקום לחלק את דף המקורות למשתתפים. לדוגמה: אם מדובר בקהל קטן, וזמן הדרשה ארוך יותר (כ-20 דקות), ואופי המשתתפים משכיל יותר.

יש כמה יתרונות לדף מקורות:

א. אמינות – כאשר אתה מדבר בפני קהל ומצטט סיפורים ופירושים שונים, האמינות שלהם לוקה בחסר. אין דבר אמין יותר מאשר ראיית המקורות עצמם.

ב. מיקוד – דף המקורות עוזר למקד את הנושא, באמצעות הכותרות והציטוטים. כך ברור לשומע על מה עומדים לדבר, וקל לו יותר להבין את דבריך כראוי.

ג. משהו בידי – כאשר אדם יכול להחזיק בידו דף מקורות, זה מחבר אותו טוב יותר לנאמר ומאפשר לו לחשוב בעצמו על הנושא. כך יש לו גם משהו ממשי לקחת הביתה.

עיקר העבודה של הבעש"ט ואדמו"ר הזקן ביסוד תורת החסידות היתה (לא בשביל עצמם לבד, אלא) בשביל כל בני ישראל:

מהענינים העיקריים בדרך החסידות – שקבעה בתור יסוד (נוסף על הענין דאהבת ה' ואהבת התורה, גם) את הענין דאהבת ישראל ביחס לכל אחד ואחד מישראל, אפילו לפשוט שבפשוטים...

ענין זה הוא גם אחד הטעמים לכללות החילוק בהנהגתם של גדולי ישראל קודם התגלות דרך החסידות ולאחריה:

קודם התגלות דרך החסידות – היתה דרכם של גדולי ישראל בהנהגת בני ישראל באופן שהם היו **יושבים במקומם** ויהודים היו באים אליהם לשאול בעניני תורה ולבקש הדרכה בעבודת ה'...

ועם התגלות דרך החסידות נעשה חידוש כללי בהנהגת גדולי ישראל – להביא את אור התורה אל כל מקומות מושבות בני ישראל...

מהחילוקים שבין ב' אופני ההנהגה הנ"ל:

כאשר ההנהגה היא באופן שיהודים צריכים לבוא ולדרשו – אזי ההשפעה היא רק לאלה שמרגישים שחסר להם ולכן באים ודורשים שימלאו את חסרונם. שזה גופא מראה על דרגא כלשהי, שאף שחסר לו, מכל מקום יודע ומכיר לכל הפחות שחסר לו, ויש לו הכח והמסירות נפש לנדוד ממקומו ולהיות גולה למקום תורה או למקום תפלה, למצוא מקום שבו ימלאו את החסרון שלו;

אבל כל אלה שלא הגיעו אפילו לדרגא כזו שירגישו שחסר להם משהו – עלולים להשאר ח"ו עם החסרון של כמה וכמה ענינים שלא יהיו שייכים אליהם.

וזהו החידוש של דרך החסידות – מצד היסוד של אהבת ישראל – שלא המתנינו עד שיהודים יבואו אליהם אלא אדרבה, נדדו ממקומם, הלכו ונסעו והתפשטו ("מיט דער גאנצער התפשטות") בכל מקומות מושבות בני ישראל והביאו עמם את ה"מאור", והאירו על ידו את "נר הוי' נשמת אדם" של כל אחד ואחד מבני ישראל.

אפילו אלה שאינם יודעים שחסר להם משהו – תחילה עוררו אצלם את הידיעה וההכרה על דבר קיומו של ענין שחסר להם והם זקוקים אליו, ואחר כך הסבירו להם ועודדו אותם שלא יתייאשו ח"ו לחשוב שאינם שייכים לזה, אלא ידעו שהדבר הוא ביכולתם, ולא הסתפקו בזה, אלא העמידום על דרך הישר ודרך האמת, והורו להם את הדרך אשר ילכו בה כדי לבוא ולהגיע לכל הדרגות שיכולים להגיע אליהם מצד שורש נשמתם...

צריכים לידע ולזכור שהבעש"ט פתח וסלל והראה את הדרך ונתן כוחות לכל אחד ואחד מאיתנו, להיות בעצמו "באהעלפער" (-עוזר למלמד) ולחזור בעצמו אחר אנשים פשוטים הנמצאים בסביבתו, ולדבר עמם ענינים פשוטים, ולהאיר על ידי זה את נפשם האלוקית, "נר הוי' נשמת אדם".

עורך:

הרב חיים א. הלוי הבר

חברי המערכת:

הת' מנחם מענדל אברהם

הת' מנחם מענדל אלבז

הת' נתנאל בן יוסף

הת' חיים י. הכהן וייספיש

הת' דוב בער ירוסלבסקי

הת' שמואל קוביטשעק

מוקדש לזכות

ר' נחמן שמואל בן רחל לאה שיחי'

וחנה בת חיה רחל תחי'

וילדיהם

בנינו ערבים בעדנו

מבוסס על לקוטי שיחות ב/572; שיחות קודש תש"מ חג השבועות * זמן משוער: 9 דקות

פתיחה: בנינו ערבים בעדנו (1 דקה)

המדרש מספר, שכאשר הקב"ה רצה לתת לבני ישראל את התורה, הוא שאל מי הערבים. בני ישראל אמרו "אבותינו ערבים בעדנו", אבל ה' לא קיבל אותם בתור ערבים; ניסו בני ישראל ערבים אחרים ואמרו "נביאינו ערבים בעדנו", אבל גם אותם ה' לא קיבל בתור ערבים. ואז אמרו בני ישראל את המשפט המפורסם "בנינו ערבים בעדנו". אמר ה': אם הבנים ערבים, אני מוכן לתת לכם את התורה (ראה מקור 1).

נשאלת השאלה: איך יתכן שלא האבות ולא הנביאים מתקבלים אצל ה' בתור ערבים, ודווקא הבנים כן מתקבלים?!

תשובה: איפה לומדים הילדים? (2 דקות)

מסביר הרבי, שיש כאן רמז גדול מאוד לכל אחד מאיתנו. לקראת מתן תורה, ה' שואל אותנו, בני ישראל, מי ילמד את התורה. אומרים בני ישראל: ריבוננו של עולם, אנחנו עסוקים מאוד, ואין לנו זמן ללמוד תורה.

שואל ה': אם אתם לא תלמדו, מי כן ילמד תורה? עונים בני ישראל: אבותינו ילמדו את התורה. ההורים שלנו הם מ"הדור הישן", הם כבר יצאו לפנסיה ונמצאים בבית אבות. להם יש זמן ללמוד תורה.

אומר ה': לא! אם יסבא שלך היה רבי ואבא שלך לומד תורה בבית אבות – זה לא מספיק בשבילך!

עונים בני ישראל: אז נביאינו ילמדו את התורה. הרבנים שלנו פנויים ללמוד תורה כל היום. אנחנו נשלם להם משכורת, והם ילמדו גם בשבילנו.

אומר ה': לא! הרבנים ילמדו תורה בשביל עצמם, אבל זה עדיין לא מספיק בשבילכם.

שואל ה': אמרו לי, לאיזה מוסדות חינוך אתם שולחים את הילדים שלכם?

עונים בני ישראל: "בנינו ערבים בעדנו". כאשר הילדים בגיל צעיר, אנחנו שולחים אותם למוסדות חינוך על טהרת הקודש, לתלמודי תורה ולישיבות, ושם הם לומדים תורה בלי הפסקה. אחר כך, כאשר יגדלו, נוציא אותם ממוסדות החינוך הללו ונכניס אותם לעולם העסקים.

אומר ה': אם כך, אפשר לתת לכם את התורה. אם אתם שולחים את הילדים בגיל צעיר לתלמודי תורה ולישיבות, אפשר לסמוך על הילדים שכאשר יגדלו, כבר לא יסכימו לעזוב את התורה ולצאת מהישיבה. ולא רק שהילדים עצמם ימשיכו בישיבה, אלא הם ישפיעו גם על ההורים – עליכם – ללמוד תורה ולנהל את הבית על טהרת הקודש.

ואכן, המציאות מראה, שכאשר הורים שולחים ילד למוסד חינוך תורני – הילד מביא הביתה אווירה של קדושה ומכניס את אור התורה לבית.

בגלל החינוך של ילדי ישראל, הסכים ה' לתת לנו את התורה.¹

סיפור: כמה גדולים מעשי חייא (2 דקות)

התלמוד מספר איך התנא האלוקי רבי חייא גרם שהתורה לא תישכח מישראל. הוא זרע פשתן, ולאחר מכן יצר ממנו חוטים, ומהחוטים קלע רשתות. מהרשתות עשה רבי חייא מלכודות, ובאמצעותם צד צבאים. את הצבאים שחט, האכיל את בשרם ליתומים, ומהעור שלהם הכין מגילות. היה רבי חייא הולך מכפר לכפר, ואוסף את הילדים ("תינוקות של בית רבן"), וכותב לחמישה ילדים את חמשת חומשי התורה – בראשית, שמות, ויקרא, במדבר ודברים; ובנוסף מלמד לשישה ילדים אחרים את שישה סדרי משנה – זרעים, מועד, נשים, נזיקין, קדשים וטהרות. כאשר היו מסיימים ללמוד, היה רבי חייא אומר להם שאחד ילמד את השני מה שכבר למד בעצמו (ראה מקור 2).

מדובר בתופעה מדהימה. רבי חייא לא היה אדם פשוט. הוא נודע כצדיק גדול שתפילותיו מתקבלות מיד, עד כדי כך שכאשר אמר "משיב הרוח" – הייתה הרוח נושבת; וכאשר אמר "מוריד הגשם" – מיד היה יורד גשם (בבא מציעא פה/ב).

¹ לקהל תורני – תורה ציוה לנו משה מורשה: מעניין לציין כי הפסוק הראשון שמלמדים את הילד כאשר מתחיל לדבר, הוא הפסוק "תורה ציוה לנו משה מורשה קהילת יעקב". המילה "מורשה" היא מלשון "ירושה", וידוע שבנוגע לירושה, תינוק בן יומו יורש כמו אדם גדול. וכך בנוגע לתורה, שהתורה שייכת גם לילד הכי קטן.

דרך אגב: על פסוק זה אומרים חז"ל "תורה" בגימטריה 611, שכן 611 מצוות שמענו מפי משה – "תורה ציוה לנו משה" – ואילו 2 הדיברות הראשונות שמענו מפי הגבורה.

ובכל זאת, למרות גדולתו של רבי חייא, הוא טרח לזרוע פשתן, לעשות רשתות, לצוד צבאים ולכתוב מגילות, וכל זה בשביל ללמד ילדים קטנים. כי הגדלות האמיתית נמצאת דווקא כאשר מלמדים את הילדים הקטנים האלו, "בנינו ערבים בעדנו".

על זה אמר רבנו הקדוש, רבי יהודה הנשיא: "כמה גדולים מעשה חייא!"

דוד: דאג שהקטנים ילמדו (דקה וחצי)

מורי ורבותי! חג השבועות הוא גם יום ההילולא של דוד המלך ושל הבעל שם טוב. גם שני הצדיקים הללו דאגו במיוחד לחינוך של ילדי ישראל.

המדרש מספר, כי בזמנו של דוד המלך, אפילו ילדים קטנים ידעו את תורה י"שר והפוך". עד כדי כך, שעל כל נושא יכלו לתת 49 סיבות להתיר, ו-49 סיבות אחרות לאסור; 49 סיבות לטהר, ו-49 סיבות אחרות לטמא. כי דוד המלך ידע ש"בנינו ערבים בעדנו" – העתיד של עם ישראל תלוי בחינוך של הילדים הקטנים (ראה מקור 3).

ואכן, מסופר שכאשר הקב"ה רצה לבחון את דוד אם הוא ראוי להיות מלך על ישראל – בחן כיצד הוא רועה את צאנו. אומר המדרש, שכאשר דוד היה מוציא את הצאן, היה דואג קודם כל לכבשים הקטנים שיאכלו עשב רך, ואחר כך לכבשים המבוגרים יותר שיאכלו עשב קשה.

זוהי דרכם של רועי ישראל בכל הדורות². הם שמו דגש על החינוך של הילדים הקטנים, כי ידעו ש"בנינו ערבים בעדנו".

הבעש"ט: היה מלמד תינוקות (דקה וחצי)

היום, בחג השבועות, מציינים בכל העולם את יום ההילולא ה-250 למורנו ורבנו הבעל-שם-טוב זכותו תגן עלינו. הבעש"ט יסד את תנועת החסידות, ואורו הגדול זרח והתפשט בכל תפוצות ישראל, מהמזרח ועד המערב³.

² סיפור – מרדכי היהודי והילדים: גם על מרדכי היהודי מסופר ששם דגש מיוחד על חינוך הילדים. לאחר גזירת המן, הוא פגש שלושה ילדים ושאל כל אחד 'פסוק לי פסוק', וכאשר ענו לו פסוקים של אמונה וביטחון בה' ('אל תירא' וכדומה) – התמלא בביטחון שהגזירה תתבטל. לאחר מכן כינס 22,000 ילדים ולמד איתם תורה, ותפילותיהם ולימודם בקעו רקיעים וגרמו לביטול הגזירה.

³ סיפור – הבבא סאלי והבעש"ט: ידוע שהבבא סאלי זי"ע היה קשור בכל ליבו ונפשו לבעש"ט ולתורתו. פעם הביאו לעיונו פירוש על חומש שמות. שאל הבבא סאלי האם הספר מיוסד על דרכו של הבעל שם טוב? והבהיר שאינו מסתכל בספרים שאינם מיוסדים על פי דרך הבעש"ט, שכן מגיל חמש עשרה הוא קשור לדרכו של הבעש"ט.

כאשר הבבא סאלי הגיע לארץ הקודש, התיישב בעיר יבנה, סמוך לבית חתנו הצדיק רבי אברהם אבוחצירה זצ"ל. באחד הימים הגיע

בתור רועה ישראל, גם הבעש"ט דאג במיוחד לחינוך הילדים הקטנים. לפני שהתגלה בעולם, היה הבעש"ט מלמד תורה את הילדים הקטנים, ועשה זאת מתוך אהבה ושמחה גדולה. הבעש"ט נהג לחלק לילדים הקטנים פירות, מתוך מטרה לשמוע אותם אומרים ברכה (ראה מקור 4).

הבעש"ט דאג לא רק לקטנים בגשמיות, אלא גם לקטנים ברוחניות⁴. ידוע שהגיל של יהודי אינו נמדד לפי מה שרשום בתעודת זהות, אלא לפי המצב הרוחני. יש יהודים שבקושי יודעים את האל"ף-בי"ת של יהדות, ומבחינה זו הם קטנים ברוחניות. הבעש"ט הסתובב בין יהודים פשוטים שבקושי יודעים קרוא וכתוב ועודד את רוחם. הוא סיפר להם סיפורי צדיקים, והדגיש את מעלת האמונה התמימה של יהודים פשוטים. בכך חיבר אותם מחדש אל אור התורה.

לקח: באים לעשרת הדיברות (1 דקה)

חג השבועות הוא אפוא החג של הילדים הקטנים, "בנינו ערבים בעדנו". בהתאם לכך, קרא הרבי מליובאוויטש להביא את כל הילדים והילדים מגיל צעיר לשמוע את עשרת הדיברות בחג השבועות.

כל אבא וכל אמא מוזמנים להביא את ילדיהם למעמד קריאת עשרת הדיברות, שיתקיים במקום _____, בשעה _____, בשילוב תוכנית מיוחדת לילדים.

זכרו: "בנינו ערבים בעדנו!"

אלו ראש כולל גדול, והלה דיבר בנוגע לבעש"ט שלא בכבוד הראוי. הוכיח אותו הבבא סאלי ואמר: "מי אתה שתכניס ראשך בנושא זה? אני יודע מיהו הבעש"ט. קום צא מעל פני, אינני רוצה לראותך כאן"...

לאחר שיצא אותו חכם מהבית, נפנה רבינו לנכדו ואמר: "איך אתה מביא לפני אדם שמדבר על הבעש"ט? אתה תראה, אם מחר לא יסגר הכולל שלו, אני לא בבא סאלי". ולבני ביתו אמר: "מקום שכך מדברים בו על קודש הקדשים מרן הבעש"ט זי"ע, אסור לגור בו". ועוד באותו יום, ארז את חבילותיו ועזב את העיר יבנה...

ואכן, למחרת נסגר אותו כולל. פקידי משרד הדתות הגיעו ואמרו שהכולל אינו עומד בקריטריונים ומעתה לא יתקצב מכספי המשרד (מופיע בספר 'אביר יעקב').

⁴ סיפור – קוקוריקו: בימים הנוראים, הגיע ילד אל בית הכנסת. הילד ראה את כולם מתפללים מתוך המחזור, ורצה גם הוא להתפלל אל ה' כמותם, אבל לא ידע קרוא וכתוב. כיון שהילד גידל תרנגולים, החליט לפנות אל ה' בשפה של התרנגולים, וזעק: "קוקוריקו". הגבאים והמתפללים שמעו את הזעקה ורצו להוציא את הילד מן המקום, בשל ביזוי בית הכנסת. אבל הבעש"ט מנע מהם לעשות זאת ואמר כי זעקת ה"קוקוריקו" של הילד בקעה רקיעים ופעלה הרבה יותר מכל התפילות שלהם.

בנינו ערבים

אמר הקב"ה למשה: רד ועשה לי קהילות גדולות בשבת, כדי שילמדו הזרות הבאים אחריו להקהיל קהילות בכל שבת... ללמוד בהם תורה לרבים – ע"פ ילקוט שמעוני פרשת ויקהל

שאלת השבוע: מדוע דווקא הבנים ערבים בעדנו?

חג השבועות: בנינו ערבים בעדנו

מקור: מדרש רבה שיר השירים א/ז

משכני אחריו נרוצה. אמר רבי מאיר בשעה שעמדו ישראל לפני הר סיני לקבל התורה אמר להם הקב"ה... הביאו לי ערבים טובים שתשמרוה ואני נותנה לכם. אמרו לפניו: רבוננו של עולם אבותינו ערבים לנו. אמר להם: אבותיכם צריכים ערבים...

אמרו לפניו: רבוננו של עולם, נביאינו ערבים לנו...

אמרו: הרי בנינו ערבים אותנו. אמר הקב"ה הא ודאי ערבים טובים, על ידיהם אתננה לכם, זהו שכתוב: "מפי עוללים ויונקים יסדת עוז", ואין עוז אלא תורה, שנאמר "ה' עוז לעמו יתן".

1

סיפור: כמה גדולים מעשה חייא

מקור: ע"פ תלמוד בבלי כתובות א/ז

אמר רבי חייא: מעשיי גרמו שהתורה לא תישכח מישראל. שאני מביא פשתן וזורע, ואורג מן הפשתן רשתות, וצד צבאים, ומאכיל את בשרם ליתומים, ואני עושה מגילות מעורות הצבאים, והולך לעיר שאין בה מלמד תינוקות, וכותב חמישה חומשים לחמישה ילדים, ומלמד שישה סדרים לשישה ילדים. לכל אחד ואחד אני אומר: למד לחברך את מה שכבר למדת בעצמך.

ועל כך אמר רבי: כמה גדולים מעשה חייא!

2

דוד המלך: דאג לחינוך ילדי ישראל

מקור: מדרש רבה במדבר י"ט/ב

ר' יהושע דסכנין בשם ר' לוי אמר: תינוקות שהיו בימי דוד, עד שלא טעמו טעם חטא היו יודעין לדרוש את התורה ארבעים ותשע פנים טמא וארבעים ותשע פנים טהור.

3

הבעש"ט: היה מלמד תינוקות באהבה

מקור: היום יום ט"ז תמוז

הרב המגיד אמר: הלואי היו נושקים הספר תורה באותה האהבה, שהיה מורי מנשק את הילדים בהוליכו אותם אל ה"חדר" כשהיה עוזר למלמד ("באהעלפער").

4